

Modra vrtnica

(Bolgarska pravljica)

Med rajskimi rožnimi vrtovi v okolici mesta Plovdiva je stala hišica vrtnarja Ivana Sokoljeva. Kakor daleč je segalo oko, so se razprostirale ograde s skrbno obdelano zemljo, na kateri so poganjale, brstele in cvetele žlahtne vrtnice.

Ob sončnih jutrih, ko so rosne kaplje na belih in rdečih cvetovih žarele kakor izklesani biseri, je vsa ravnina izdihavala omamen vonj in ob lepih večerih, ko je zavnel lahen veter, je zadišalo prav tja do samega Plovdiva.

Ivan Sokoljev je bil reven vrtnar. Ni imel toliko zemlje, da bi mogel sam pridelovati iz cvetja vrtnic dragoceno rožno olje, nego je prodajal vrtnice imenitnejšim posestnikom rožnih vrtov.

S skromnim zaslužkom je preživel sebe in svojo ljubljeno hčerko Zlato.

Nič na svetu pa si Ivan Sokoljev ni želel bolj, kakor vzgojiti na svojem vrtu modro vrtnico, sinjo kakor nebo.

Mnogo si je bil že prizadeval, križal rastline z najrazličnejšimi vrstami rož, toda zaman je bil ves njegov trud.

Vrtnice z modrim cvetom ni mogel vzgojiti. V tistih časih je bolgarski narod prestajal težke preizkušnje. Boril se je za svobodo proti Turkom, ki so bolj in bolj podjarmljali deželo.

Junaški sinovi bolgarskih mater so se zbirali v čete hajdukov in odhajali na boj proti sovražniku. Mnogo jih je izkrevavelo po bojiščih, mnogo so jih pobrale bolezni, še več pa so jih Turki odpeljali v sužnost.

Mala vrtnarjeva Zlata se je razvila v krasno deklico. Njeni bujni lasje so ji padali preko ramen kakor živi prameni sonca, nežen obrazek je sijal v neskončni milini in razodeval vso blagost čutečega srca.

Nekoč je Zlata dejala očetu:

»Oče, vsa bolgarska dekleta odhajajo na bojišče, v gore, da tam tolažijo umirajoče hajduke, in lečijo bolečine onemoglim ranjenecem...«

»Dovoli,« je poprosila, »da grem tudi jaz z njimi.«

»Zlata, sonce moje,« je pobožal Ivan Sokoljev svojo hčerko, »vedel sem, da bo prišlo do tega, in bal sem se te tvoje prošnje. Rad bi ti dovolil, toda ne morem, ne smem. Pomisli, ti si moja edina hčerka, vse si mi na svetu. Ali naj za tvojo materjo izgubim še tebe? Lahko te zadene strupena puščica, ali te umori kužna bolezen. Ostani rajši doma, pri svojem očetu, ljubo дете.«

Zlata je žalostno sklonila glavo, toda ubogala je očeta.

Neke noči pa je imela čudne sanje: Videla je, kako se pode po nebu temni oblaki. Sonce se je skriilo za njimi, črna tema je prepregla zemljo. In tedaj je nenadno završalo od nekod, silen veter je zapihal po ozračju. Med vetrom pa je Zlata zaslišala votel glas, ki je govoril tele besede:

— Zlata, tam na bojišču, v skalnati grapi umira junak Milošev, poglavar hajdukov. Samo rosa z bele vrtnice, utrpane pred sončnim vzhodom na vrtu tvojega očeta, mu more ustaviti kri, ki mu curlja iz rane. Beli orel bo priletel k tebi in te bo odnesel na mesto, kjer umira ranjeni junak, če boš utrkala zdravilno vrtnico...

Zlata se je po teh čudežnih sanjah prebudila in ni mogla več zaspati. S strmečimi očmi je gledala v okno, skozi katerega se je pričelo svitati. Premišljevala je, kaj naj stori.

Ali naj pokliče očeta in mu vse pove?

Ne, saj bi ji mogoče ne verjel, pa tudi ne dovolil, da odleti z belim orlom. A junak Milošev bo izkraval, ker ne bo pravočasne pomoči.

Zlata je burno udarjalo srce. Tiho je vstala in odšla na vrt. Za gorami je že rdela zarja, a sonce še ni bilo vzšlo.

Deklica je stopila na gredo in utrkala najlepši cvet bele vrtnice. Komaj ga je utrkala, že je v zraku zašumelo in pred Zlato se je spustil na tla velikanski beli orel.

Zlata je sedla nanj in orel je odletel z njo v sinje višave, potem pa naprej, naprej proti vzhodni strani neba.

Ravno so prvi sončni žarki pozlatili obronke gora, ko se je beli orel z Zlato pričel spuščati proti zemlji.

V ozki grapi med strmimi skalami je Zlata zagledala hajduka Miloševa, naslonjenega ob deblo starega drevesa. Bled je bil njegov obraz, iz rane na prsih mu je cur-

ljala kri. Nekaj tovarišev je v tihi bolesti čepelo okrog njega.

»Junak Milošev,« je vzdihnila Zlata, ko sta pristala z orlom v grapi; »prinesla sem ti zdravila, roso z bele vrtnice, ki je še ni pozlatilo jutrnje sonce. Zlata sem, hčerka vrtnarja Ivana Sokoljeva...«

Hajduk se je nasmehnil, v že skoraj ugaslih očeh je zažarela iskra.

»Hvala ti,« je zašepetal, »rešila si domovino...«

Zlata je pokleknila ob hajduku, obrisala s svojimi lasmi strjeno kri z rane in kanila vanjo kapljico rose, ki se je bleščala med nežnimi belimi listi vrtnice.

Hajduk Milošev se je krčevito stresel. Kri je tedajci prenehala teči iz rane, ki se je zaprla in se mahoma zacelila. Hajduku je pordelo lice, oči so mu veselo zažarele. Planil je pokonci, si opasal sabljo in zaklical:

»Tovariši, spet sem zdrav! Z menoj, nad sovražnika! Prišel je dan maščevanja nad kletim sovragom, pa tudi dan naše svobode. Na svidenje, Zlata! Ko bo končano tam, pridem k tebi. Naprej, junaki!«

Čete hajduhov, samih krepkih mladih fantov, so kar vrele iz tal. Z navdušenjem, z urnebesnimi vzkliki so drveli za svojim poglavarjem — v boj proti nejevernikom.

Zlata je ostala sama v grapi. V roki je še vedno držala vrtnico.

Toda — kaj je to?

Vrtnica ni bila več bela, temveč — rdeča.

Komaj se je Zlata zavedla od začudenja, že je od nekod zadonel glas, prav isti votlo doneči kakor ponoči v sanjah.

In Zlata je dojela naslednje besede:

— Bela vrtnica se je izpremenila v rdečo, Zlata, kri ljubezni jo je pordečila. Zajaši spet belega orla in odleti domov. Ko boš med poletom opazila, da je nebo čisto, brez slehernega oblčka, vedi, da bo takrat tudi sovražnik pognan čez meje. Pomoči tedaj rdečo vrtnico v sinjino neba in vrtnica bo postala modra, znak zmage nad sovražnikom...

Zlata je sedla na belega orla, ki se je bil spet spustil prednjo na tla, in že sta odletela.

Storila je vse tako, kakor ji je bil zapovedal skrivnostni neznani glas.

V silnih višinah so izginjali oblaki drug za drugim, kmalu ni bilo po vsem nebesnem svodu opaziti niti lahne meglice.

Zlata je pomočila rdečo rožo v sinjino neba — in glej! Vrtnica je na mah postala krasno modra, krasnejša od neba samega.

Zlata se je razveselila. Modra vrtnica! Davne želje njenega očeta so se izpolnile.

Ivan Sokoljev je od žalosti nad nestankom svoje hčerke skoraj zbolel. Vse je preiskal, povsod povpraševal, a Zlate ni bilo nikjer. Slednjič je izgubil vse upanje. Od jutra do večera je stal pred svojo hišico in gledal na vse strani, če bi se odkod prikazala izgubljena hčerka.

Ko je nekega dne Ivan Sokoljev spet tako slonel ob vrtni ograji in ves uničen strmел predse, je naenkrat zaslišal šum. Ozrl se je in zagledal v zraku belo ptico, ki se je spuščala naravnost proti hišici.

Ivan Sokoljev je obstrmel in v naslednjem trenutku že tudi objel svojo hčerko.

»Zlata, moje vse na svetu, zakaj si mi to storila?«

»Oče, poglej — modra vrtnica!«

Vse, vse je morala Zlata razložiti očetu. Ivan Sokoljev je vcepil modro vrtnico na drugo rastlino. In res — pogнали so modri cvetovi.

V naslednjih dneh je ves bolgarski narod slavil zmago nad sovražnikom.

V hišici Ivana Sokoljeva se je oglasil mlad hajduk.

»Milošev sem, hajduški poglavar,« je dejal očetu Zlate. »Prišel sem po Zlato, izbral sem si jo za nevesto, mislim, da mi ne boste odrekli njene roke?«

Milošev in Zlata sta bila najlepši par pod soncem.

Ljudstvo je slavilo Miloševa kot svojega narodnega junaka in ga oklicalo za kneza. In revna vrtnarjeva hčerka Zlata je postala od vseh slavljena kneginja.

Modra vrtnica pa ni cvetela nikjer drugod, na nobenem vrtu ni

uspevala, samo na vrtu Ivana Sokoljeva.

Ko pa je vrtnar Ivan Sokoljev umrl, je vzel tudi skrivnost cepljenja modre vrtnice seboj v grob. In ko sta tudi knez Milošev in kneginja Zlata zatisnila oči, je modra vrtnica prenehala cveteti.

Ostala je samo v grbu knezov Miloševih: modra vrtnica na belem polju.

Kadar pa bo kje po dišečih rožnih vrtovih spet zacvetela modra vrtnica, tedaj bo bolgarski narod vedel, da bo znova potreboval junakov za obrambo svobode.

V I . R e b i k o v

Jesenska pesem

(Za gosli in klavir priredil S. K.)

Otožno, zelo nežno

Gosli

Klavir

